

ZAGADNIENIA OGÓLNE

Grażyna Zarzycka*

DYSKURS GLOTTODYDAKTYCZNY NA ŁAMACH „KSZTAŁCENIA POLONISTYCZNEGO CUDZOZIEMCÓW” W LATACH 1987–2013

Słowa kluczowe: nauczanie języka polskiego jako obcego (jpjo), wspólnota dyskursywna, dyskurs glottodydaktyczny, „Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”

Streszczenie. W części 1. artykułu zdefiniowano pojęcia: wspólnoty dyskursywnej oraz wspólnoty dyskursywnej glottodydaktyków polonistycznych. Zwrócono uwagę na cele i mechanizmy komunikacji wewnątrz tej grupy, środki przekazu (gatunki mowy), rytuały związane z przyjmowaniem i wykluczeniem członków tej wspólnoty. W części 2. wyrażono opinię, że czasopismo naukowe jest narzędziem spajającym dyskursywną wspólnotę naukową (akademicką), stymulującym jej rozwój. Proces krzepnięcia glottodydaktycznej wspólnoty dyskursywnej zilustrowano, ukazując dyskurs naukowy toczący się na łamach „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenia Polonistycznego Cudzoziemców”, najstarszego w Polsce forum naukowego, podejmującego zagadnienia nauczania jpjo.

UWAGI WSTĘPNE

od końca lat 80. XX w. obserwuję rozwój glottodydaktyki polonistycznej jako dyscypliny naukowej, uczestniczę też w ważnych wydarzeniach naukowych, wytyczających punkty kluczowe w rozwoju tej dyscypliny. W artykule tym podejmuję próbę spojrzenia na akademickie środowisko glottodydaktyków polonistycznych jako na wspólnotę dyskursywną, zwracając szczególną uwagę na cechy dyskursu naukowego toczącego się na łamach „Kształcenia Polonistycznego Cudzoziemców” (dalej zamiennie: KPC), rocznika naukowego wydawanego

---

* grazyna.zarzycka@wp.pl, Katedra Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki, al. Kościuszki 65, 90-514 Łódź.

od 1987 r. w ramach serii wydawniczej „Acta Universitatis Lodzianis”. KPC to najstarsze forum naukowe, w którym są podejmowane zagadnienia związane z procesem nauczania i uczenia się języka polskiego jako obcego (jpjo)¹. Ważną pobudką skłaniającą mnie do podjęcia tego właśnie tematu jest moment wydania niniejszego 20. tomu KPC.

1. WSPÓLNOTA DYSKURSYWNA GLOTTODYDAKTYKÓW POLONISTYCZNYCH

John Swales, autor interesującej dla moich rozważań pracy *Genre analysis. English in academic and research settings* pisze, że aczkolwiek nie można stwierdzić, kto jest twórcą terminu *discourse community* (wspólnota dyskursywna), z pewnością wywodzi się on od socjolingwistycznego terminu *speech community*. Swales (1990, s. 23) przywołuje tu znany cytat z monografii Della Hymesa (1974, s. 51), który zdefiniował to pojęcie jako „społeczność, która posiada wspólną wiedzę o zasadach użycia i interpretacji mowy”² (wszystkie tłumaczenia z jęz. angielskiego: G.Z.). Warunkiem zaistnienia takiej wspólnoty jest podzielenie wiedzy na temat co najmniej jednej „mowy” (*de facto* – jednego sposobu komunikowania się, bo Hymes mowę traktuje bardzo szeroko, jako komunikację właśnie; więcej na ten temat piszę w: Zarzycka 2000, s. 55–71). Dodajmy na marginesie, że omawiany termin upowszechnił się w Polsce przede wszystkim za pośrednictwem Stanisława Grabiasa (1994) pod postacią terminu *wspólnota komunikatywna*.

Swales widzi *wspólnotę komunikatywną* przede wszystkim jako *wspólnotę socjolingwistyczną*, w której dominują cele wynikające z socjalizacji i solidarności grupowej. *Wspólnota dyskursywna* ma natomiast, zdaniem tego autora, charakter *socjodyskursywny*. Jest to, ujmując koncepcję Swales’a w największym skrócie, „grupa ludzi skupionych na realizacji celów komunikatywnych wykraczających poza sprawy codzienne”. *Wspólnota komunikatywna* ma charakter *dośrodkowy* (ang. *centripetal*) – „istnieje w niej tendencja do wchłaniania i ujednocniania, natomiast *wspólnota dyskursywna* – *odśrodkowy* (*centrifugal*) – przynależność do niej wiąże się z poczuciem odrębności, wyjątkowości jej członków. Jeśli do *wspólnoty komunikatywnej* trafia się „przez

---

¹ W Polsce, obok wydawanego w UE „Kształcenia Polonistycznego Cudzoziemców” działają obecnie jeszcze dwa inne pisma podejmujące zagadnienia pozostające w kręgu zainteresowań glottodydaktyków polonistycznych – „Postscriptum Polonistyczne” (wcześniej „Postscriptum”), półrocznik wydawany w Uniwersytecie Śląskim, oraz „Kwartalnik Polonicum”, wydawany w Uniwersytecie Warszawskim. Dla porównania: pierwszy historyczny tom KPC z numerem próbnym 0 został opublikowany w 1987 r., numer pierwszy „Postscriptum” w 1991 r., natomiast „Kwartalnik Polonicum”, pismo o popularnonaukowej formule, jest wydawane od roku 2006.

² “A community sharing knowledge of rules for the conduct and interpretation of speech”.

urodzenie, przypadek lub adopcję”, to droga do wspólnoty dyskursywnej prowadzi „przez perswazję, wykształcenie, szkolenie” (Swales 1990, s. 24)³.

Cechy wspólnoty dyskursywnej to, według Swalesa, zdefiniowane cele komunikacji, określone mechanizmy komunikacji wewnątrzgrupowej. Korzystanie z nich ma na celu zasięgnięcie informacji lub ocenę (swoich/czyichś) działań. Realizowanie tych celów przez członków wspólnoty odbywa się za pomocą określonych gatunków (genrów) mowy oraz z użyciem specyficznej leksyki. Istnieją określone rytuały przyjmowania/włączania się do wspólnoty dyskursywnej. Przynależą do niej eksperci „wymieszani” z nowicjuszami (Swales 1990, s. 24–27). Autor ten do wspólnot dyskursywnych zalicza m.in.: grupy zainteresowań (hobbyistyczne), koła/stowarzyszenia naukowe, naukowców reprezentujących tę samą dziedzinę lub subdziedzinę nauki (Swales 1990, s. 27–29).

Przedstawiona koncepcja pozwala wyodrębnić wspólnotę dyskursywną glottodydaktyków polonistycznych.

- Założonymi celami komunikacyjnymi tej wspólnoty są: wymiana myśli, wiedzy, doświadczeń na temat procesu nauczania kultury polskiej i jppjo.

- Mechanizmami i środkami komunikacji wewnątrzgrupowej są m.in.: panele, konferencje, warsztaty, stowarzyszenia, czasopisma naukowe, koła naukowe, publikacja prac naukowych, ocena tych prac (cytowanie, mediowanie znaczeń, krytyka, aplikacja rozwiązań teoretycznych i metodologii).

- Członkowie wspólnoty dyskursywnej korzystają z tych mechanizmów i środków komunikacji w celu zasięgnięcia informacji/opinii, przedstawienia własnych dokonań, wyrażenia opinii lub poświadczenia własnego rozwoju.

- Komunikacja wewnątrzgrupowa zachodzi za pomocą określonych genrów mowy: w odmianie ustnej (m.in. referat, głos w dyskusji, odpowiedź na głos w dyskusji); pisanej (m.in. monografia, artykuł, recenzja, sprawozdanie); mieszanej (multimedialna prezentacja komputerowa), za pośrednictwem gatunków prostych oraz złożonych (czasopismo, tom pokonferencyjny).

- Komunikacja ta odbywa się z użyciem określonej leksyki (jest to terminologia specjalistyczna związana z tematyką dotyczącą wszystkich aspektów tzw. układu glottodydaktycznego; por. Pfeiffer 2001, s. 19–26) oraz składni charakterystycznej dla stylu naukowego.

- Włączanie się do opisywanej wspólnoty dyskursywnej, przyjmowanie do niej nowych członków odbywa się za pomocą takich mechanizmów, jak:

---

³ “A discourse community consists of a group of people who link up in order to pursue objectives which are prior to those of socialization and solidarity, even if these latter should occur. In a discourse community, the communicative needs of the goals tend to predominate in the development and maintenance of its discourse characteristics. [...] In terms of the fabric of society, speech communities are centripetal (they tend to absorb people into general fabric), whereas discourse communities are centrifugal (they tend to separate people into occupational or speciality-interest groups. A speech community typically inherits its members by birth, accident or adoption; a discourse community recruits its members by persuasion, training or relevant qualification” (Swales 1990, s. 24).

rekomendacja mistrza, ukazanie własnej kompetencji (przez wystąpienie na konferencji, napisanie wartościowego artykułu itd.), stały udział w ważnych wydarzeniach środowiskowych.

Z przedstawionego opisu wynika, że wspólnota dyskursywna glottodydaktyków polonistycznych jest wspólnotą o charakterze akademickim (naukowym).

Poniżej skupię się na charakterystyce jednego tylko elementu tej wspólnoty, a mianowicie na działaniu „Kształcenia Polonistycznego Cudzoziemców”.

2. DYSKURS NAUKOWY TOCZĄCY SIĘ NA ŁAMACH „KSZTAŁCENIA POLONISTYCZNEGO CUDZOZIEMCÓW”

Czasopismo naukowe uznaję za ważne narzędzie spajające wspólnotę dyskursywną, stymulujące jej rozwój. Pełni ono rolę forum, dzięki któremu dokonuje się kształtowanie, dojrzewanie oraz krzepnięcie akademickiej wspólnoty dyskursywnej. Jest również środkiem i zarazem narzędziem, dzięki któremu takie procesy zachodzą.

2.1. Historia „Kształcenia Polonistycznego Cudzoziemców”

„Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” powstało w chwili, gdy zaczęła się kształtować glottodydaktyka polonistyczna jako dyscyplina naukowa⁴. Nieprzypadkowo przez wiele lat (do roku 2010) Redakcja Naukowa KPC mieściła się w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego UŁ (dalej: SJPdC UŁ), ośrodku z największymi wtedy tradycjami i osiągnięciami w zakresie kształcenia językowego cudzoziemców w Polsce, mogącym się poszczycić największą w owych czasach liczbą wydanych podręczników do nauczania jpjo⁵. Nic więc dziwnego, że pracownicy SJPdC UŁ, stymulowani przez językoznawców z Katedry Współczesnego Języka Polskiego UŁ, poczuli potrzebę naukowego opisu doświadczeń metodycznych oraz konfrontowania i formułowania teorii dotyczących procesu nauczania jpjo.

Z przedmowy do tomu próbnego (nienumerowanego) KPC z 1987 r., zatytułowanego *Kształcenie polonistyczne cudzoziemców. Studia i materiały* pod red. Jana Mączyńskiego i Janiny Michowicz dowiadujemy się, że powstał on w ramach zatwierdzonego w 1981 r. przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego

---

⁴ Przypomnijmy, że pod koniec lat 80. XX w., konkretnie w 1986 r., zaczęła działać tzw. Komisja Ekspertów, której prace koncentrowały się na stworzeniu podstaw programowych nauczania jpjo na poziomie podstawowym, średnio zaawansowanym i zaawansowanym; zob. Miodunka (red.) 1993. To właśnie ponad trzydzieści lat temu rozpoczęły się również cykliczne konferencje glottodydaktyczne, bez których z pewnością glottodydaktyka polonistyczna nie byłaby taka, jak jest obecnie.

⁵ Więcej o osiągnięciach pracowników SJPdC UŁ zob. w: Wielkiewicz-Jałmużna 2008.

i Techniki ogólnopolskiego centralnie sterowanego programu R III 7 „pięcioletnich badań nad nauczaniem jpjo i kształceniem polonistycznym w Polsce i za granicą. Tym samym różnorodne prace związane z najszerzej pojętym kształceniem cudzoziemców w polszczyźnie, dotąd rozproszone po kraju i w świecie, podniesione zostały po raz pierwszy w historii naukowej humanistyki polskiej do rangi samodzielnych badań naukowych”. Autorem tej przedmowy był Jan Lewandowski, sekretarz naukowy programu R III 7 (zob. Lewandowski 1987, s. 5). Jednym z celów wytyczonych w tych badaniach było stworzenie „Biblioteki języka polskiego dla obcokrajowców”, składającej się z serii artykułów i studiów zagadnień glottodydaktycznych; numer zerowy KPC był jednym z ogniw tej biblioteki.

W roku 1988 został wydany tom KPC *Studia i materiały* z numerem 1, a KPC zostało wtedy włączone do uczelnianej serii „Acta Universitatis Lodziensis” (pozostaje w niej do dziś). We wstępie do tomu 1. redaktorzy zaprosili do publikowania na łamach KPC również autorów spoza UŁ oraz z zagranicy.

W skład Redakcji Naukowo-Dydaktycznej KPC wchodziłi językoznawcy reprezentujący filologię polską UŁ oraz pracownicy SJPdC UŁ. Redaktorami naczelnymi KPC byli kolejno: Kazimierz Michalewski – tomy nr 0–4 (1987–1992), Stanisław Gogolewski – tomy nr 5 i 6 (1994 r – 1996)⁶, Bożena Ostromęcka-Frączak – tomy nr 7/8 do 16 (1996 r. do 2009), Grażyna Zarzycka od tomu nr 17 (od 2009 r. do dziś). Autorami prac publikowanych w KPC są badacze problemów nauczania kultury polskiej i jpjo z kraju i zagranicy (ok. 40% to autorzy zewnętrzni, spoza UŁ). Wielu z nich to naukowcy rozpoznawani dziś w całym środowisku. Większość tomów KPC była recenzowana; wśród recenzentów byli badacze czynnie uprawiający glottodydaktykę lub wyspecjalizowani w zakresie tematyki podejmowanej w danym tomie: Władysław Miodunka, Halina Rybicka, Stanisław Grabias, Jan Mazur, Stanisław Gogolewski, Urszula Żydek-Bednarczuk, Jolanta Tambor, Romulad Cudak, Anna Seretny, Andrzej Zieniewicz. Od 2009 r. Redakcja KPC mieści się na Wydziale Filologicznym UŁ w Katedrze Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej. Ta zmiana siedziby jest jednocześnie ilustracją zmian zachodzących w glottodydaktyce polonistycznej w XXI w.; ośrodki, takie jak Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ, koncentrują się obecnie przede wszystkim na praktycznym nauczaniu jpjo, natomiast działalność badawczą prowadzą wyspecjalizowane polonistyczne katedry glottodydaktyczne.

Od 2009 r. KPC ma również swoją stronę internetową: <http://www.kpc.uni.lodz.pl>. Są na niej publikowane streszczenia artykułów i tomów o charakterze monograficznym, wstępy do poszczególnych tomów, spisy treści tomów archiwalnych, skład Redakcji Naukowej oraz Rady Programowej KPC, zasady recenzowania i edycji tekstów, oświadczenia antyplagiatowe oraz lista recenzentów. Nowsze tomy KPC – od numeru 17 – są zamieszczone na tej stronie internetowej

---

⁶ *De facto* od 1990 r. zajmowała się sprawami wydawniczymi w Studium prof. B. Ostromęcka-Frączak.

w wersjach pełnotekstowych. Stronę www KPC prowadzi od 2009 r. Tadeusz Malinowski. Od 2010 r. „Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” jest na liście B czasopism punktowanych MNiSW. W 2012 r. zmienił się skład Redakcji Naukowej KPC; powołano wtedy redaktorów: tematycznego, statystycznego, językowego oraz dwudziestoosobową Radę Programową (niemal połowa Rady to naukowcy z zagranicy). Zmieniono ponadto zasady recenzowania przez wprowadzenie reguły anonimowego (bez ujawniania tożsamości zarówno autorów artykułów, jak i recenzentów) oceniania każdego artykułu przez dwoje niezależnych recenzentów, wprowadzono przepisy antyplagiatowe oraz możliwość publikacji w językach kongresowych. Zmieniono również format artykułu – musi on być zaopatrzony w dwa streszczenia – polskie i angielskie, jak też w słowa-klucze.

2.2. Zawartość poszczególnych tomów KPC

Wśród opublikowanych dotąd tomów KPC można wyróżnić tomy „zwykłe” (niekonferencyjne) wielotematyczne i jednotematyczne, pokonferencyjne tematyczne, jak też monograficzne. Poniżej przedstawiam zawartość poszczególnych tomów, wyszczególniając kategorie tematyczne, podając informacje o autorach prac, językach, w jakich zostały opublikowane⁷, jak też o redaktorach i recenzentach poszczególnych tomów (jeśli ich nazwiska widnieją na stronach tytułowych).

Tom 0/1987 (zwykły – niekonferencyjny, wielotematyczny), red. Jan Mączyński i Janina Michowicz. Kategorie tematyczne: I. Zagadnienia ogólne; II. Zagadnienia nauczania wymowy, gramatyki i słownictwa; III. Z prac nad słownikiem minimum jęz. polskiego dla cudzoziemców; IV. Nauczanie przedmiotów kierunkowych w SJPdC UŁ (20 artykułów; autorzy: poloniści i nauczyciele przedmiotów SJPdC UŁ).

Tom 1/1988 (zwykły – niekonferencyjny, wielotematyczny). Kategorie tematyczne: I. Zagadnienia ogólne; II. Zagadnienia nauczania języka polskiego; III. Lektoraty języka polskiego za granicą; IV. Z badań konfrontatywnych; V. Bibliografia pracowników SJPdC UŁ (11 artykułów; autorzy: pracownicy dydaktyczni SJPdC oraz neofilodrzy z UŁ; recenzował Władysław Miodunka).

Tom 2/1989 (pokonferencyjny), *Kształcenie cudzoziemców. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej*. Tematem głównym konferencji, zorganizowanej z okazji 35-lecia SJPdC UŁ było przygotowanie cudzoziemców do studiów. Artykuły zostały zebrane w czterech kategoriach tematycznych: I. Zagadnienia ogólne; II. Zagadnienia nauczania języka jako obcego; III. Kształcenie sprawności językowych na zajęciach przedmiotów kierunkowych; IV. Techniki i środki nauczania; V. Organizacyjne i wychowawcze problemy w nauczaniu

---

⁷ Jeśli nie podaje się takiej informacji, oznacza to, że wszystkie prace w danym tomie zostały opublikowane w języku polskim.

cudzoziemców (22 artykuły – 12 autorów krajowych, w tym 5 z UŁ oraz 11 prac autorów z zagranicy; języki publikacji: polski, rosyjski, niemiecki).

Tom 3/1991 (zwykły – niekonferencyjny, wielotematyczny), *Nauczanie po polsku*. Kategorie tematyczne: I. Nauczanie języka polskiego, II. Z doświadczeń nauczycieli przedmiotów kierunkowych w SJPdC (8 artykułów; 7 prac autorów z UŁ; jedna praca autorki z Wielkiej Brytanii; recenzowała Halina Rybicka).

Tom 4/1992 (pokonferencyjny), *Kształcenie polonistyczne cudzoziemców. Materiały z konferencji*. Kategorie tematyczne: I. Dobór materiału; II. Terminologia glottodydaktyczna, III. Metody i środki nauczania, IV. Organizacja nauczania (19 artykułów; 16 prac autorów z różnych ośrodków akademickich w Polsce, w tym 2 z UŁ, oraz 3 prace autorów z zagranicy; języki publikacji: polski i niemiecki; recenzował Stanisław Grabias).

Tom 5/1994 (zwykły, niekonferencyjny, wielotematyczny). Kategorie tematyczne: I. Zagadnienia nauczania języka polskiego; II. Pomoce dydaktyczne w nauczaniu języka polskiego; III. nauczanie języka polskiego za granicą (8 artykułów autorów związanych ze SJPdC UŁ; recenzował Władysław Miodunka).

Tom 6/1996 („zwykły”, niekonferencyjny, wielotematyczny). Kategorie tematyczne: I. Język, tekst naukowy, metodyka; II. Z zagadnień frazeologii porównawczej; III. Pozajęzykowe aspekty kształcenia cudzoziemców (11 artykułów autorów związanych ze SJPdC UŁ; recenzował Władysław Miodunka).

Tom 7–8/1996 (pokonferencyjny), *Kształcenie specjalistyczne cudzoziemców*. Kategorie tematyczne: I. Ogólne zagadnienia glottodydaktyczne; II. Nauczanie języka specjalistycznego; III. Prace konfrontatywne; IV. Kształcenie humanistów; V. Kształcenie kierunkowe – metody, środki, ocena; VI. Programy, podręczniki; VII. Sprawozdania, komunikaty (34 artykuły autorów z różnych ośrodków akademickich w Polsce, w tym 13 prac autorów z UŁ, 4 prace autorów z zagranicy; języki publikacji: polski i rosyjski; recenzował Jan Mazur).

Tom 9/1997 (zwykły – niekonferencyjny, wielotematyczny). Kategorie tematyczne: I. Zagadnienia ogólne; II. Podręczniki; III. Sprawozdania i komunikaty (12 artykułów – 10 autorów z UŁ i 2 prace autorów z zagranicy).

Tom 10/1998 (pokonferencyjny), *Polonistyczna edukacja językowa i kulturowa cudzoziemców. Poziom średni: stan obecny – problemy – postulaty*. Kategorie tematyczne: I. Metodyka; II. Programy i podręczniki; III. Kultura i literatura; IV. Gramatyka; V. Słownictwo i słowniki; VI. Polonistyki, lektoraty, Varia (65 artykułów autorów z krajowych ośrodków akademickich, w tym 13 prac autorów z UŁ oraz 18 prac autorów z zagranicy; recenzował Jan Mazur).

Tom 11/2000 (monograficzny): G. Zarzycka, *Dialog międzykulturowy. Teoria oraz opis komunikowania się cudzoziemców przyswajających język polski* (recenzował Władysław Miodunka). Jest to jedna z najwcześniejszych w Polsce prac poświęconych komunikacji międzykulturowej i pierwsza badająca to zagadnienie w kontekście nauczania jppjo. Monografia ta to „wartość dodana” kilkuletniego pobytu autorki na stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w DePaul University w Chicago.

Tom 12/2002 (zwykły – niekonferencyjny, wielotematyczny)⁸: I. Zagadnienia socjokulturowe, II. Prace konfrontatywne, III. Sprawozdania; IV. Recenzje (15 artykułów oraz 3 recenzje autorów z UŁ, w tym większość ze SJPdC).

Tom 13/2004 (monograficzny): G. Rudziński, *Charakterystyka językowa tekstów naukowych a glottodydaktyka (na materiale prac socjologicznych)* (recenzował Stanisław Gogolewski). Jest to pierwsza w Polsce monografia na temat języka naukowego wykorzystywanego dla celów nauczania jppo; autor przeprowadził badania na samodzielnie zgromadzonym korpusie tekstów dotyczących ochrony środowiska.

Tom 14/2005 (zwykły – niekonferencyjny); kategorie tematyczne I–III jak w tomie 12; część IV. Recenzje i dyskusje. W skład tomu weszło 8 artykułów autorów ze SJPdC UŁ oraz jedno omówienie⁹; recenzował Jan Mazur).

Tom 15/2008 (monograficzny): D. Wielkiewicz-Jałmużna, *Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1952–2002* (recenzował Jan Mazur). Praca ta to monografia Studium jako instytucji dydaktycznej; do dziś jest niezastąpionym źródłem informacji o etapach jego rozwoju, sposobach nauczania, uczących się oraz o dorobku pracowników.

Tom 16/2008 (pokonferencyjny): Maria Witkowska-Gutkowska, Beata Grochala (red.) *Teksty i podteksty w nauczaniu jppo*. Kategorie tematyczne: I. Zagadnienia ogólne; II: Teksty a sprawności mówienia i rozumienia ze słuchu; III. Teksty w podręcznikach i mediach; IV. Zagadnienia językowe w nauczaniu jppo; V. Teksty kultury w nauczaniu jppo (29 artykułów – 27 prac autorów z różnych krajowych ośrodków akademickich w tym 14 prac autorów z UŁ, oraz 2 prace autorów z zagranicy; recenzowała: Urszula Żydek-Bednarczuk).

Tom 17/2010 (pokonferencyjny): G. Zarzycka, G. Rudziński (red.), *Teksty i podteksty w nauczaniu jppo – 2. Jubileusz 50-lecia Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ*. Kategorie tematyczne: Część I: Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ – Historia, osiągnięcia, formy kształcenia, życie słuchaczy. Część II: Teksty i podteksty w nauczaniu jppo. II.1. Teksty w perspektywie kulturowej i socjokulturowej; II.2. Teksty w perspektywie językoznawczej; II.3. Typy tekstów; II.4. Teksty literackie; II.5. Teksty specjalistyczne; II.6. Analizy podręczników;

---

⁸ Po raz pierwszy pojawiają się wtedy na łamach KPC dwie kategorie tematyczne. Pierwszą z nich są „Zagadnienia socjokulturowe”, co ilustruje zaznaczający się w glottodydaktyce polonistycznej od końca lat 90. XX stulecia zwrot ku tematyce kulturowej. Kolejną nową kategorią wprowadzoną w tym tomie są „Recenzje”, co z kolei było wywołane zmianami na rynku wydawniczym; redaktorzy KPC dostrzegli wiele ciekawych prac – podręczników i monografii – wartych szerszego omówienia. Kategoria: „Sprawozdania”, obecna już na łamach KPC wcześniej, obejmuje raporty z konferencji glottodydaktycznych lub zagranicznych lektoratów języka polskiego.

⁹ W części I tego tomu została po raz pierwszy na łamach KPC przedstawiona analiza dyskursu prasowego o słuchaczach łódzkiego SJPdC, a w ostatniej części znajduje się refleksja na temat tego, w jakim stopniu nauczanie jppo jest dostosowane do standardów opisanych w *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego*.

II.7. Teksty a metodyka nauczania i testowanie jpjo (65 artykułów – 55 prac autorów z różnych krajowych ośrodków akademickich, w tym 17 prac autorów z UŁ, oraz 10 prac autorów z zagranicy; recenzowała: Urszula Żydek-Bednarczuk).

Tom 18/2011 (pokonferencyjny): Beata Grochala, Magdalena Wojenka-Karasek (red.), *Teksty i podteksty w nauczaniu jpjo*- 3. Kategorie tematyczne: I. Teksty medialne; II. Teksty kultury; III. Teksty a literatura; IV. Teksty a leksyka; V. Teksty a językowy obraz świata; VI. Teksty a uczeń i nauczyciel. VII. Recenzje (48 artykułów – 42 prace autorów z różnych krajowych ośrodków akademickich, w tym 19 z UŁ, 6 prac autorów zagranicznych oraz 5 recenzji; recenzowała: Urszula Żydek-Bednarczuk).

Tom 19/2012 (zwykły – jednotematyczny): Grażyna Zarzycka (red.), *Glottodydaktyka polonistyczna a lingwistyka kulturowa*. W skład tomu wchodzi 12 artykułów (w tym 8 prac autorów z krajowych ośrodków akademickich oraz 4 z ośrodków zagranicznych) oraz 4 recenzje; języki publikacji – polski i angielski; recenzowali: Jolanta Tambor i Romuald Cudak). Wraz z tym tomem KPC zmieniło szatę graficzną.

Tom 20/2013 (niniejszy; pokonferencyjny): Iwona Dembowska-Wosik, Edyta Pałuszyńska (red.), *Glottodydaktyka – media – komunikacja. Kształtowanie kompetencji komunikacyjnej* (języki publikacji – polski i angielski; recenzowali: Anna Seretny i Andrzej Zieniewicz. Od tego tomu podstawową wersją KPC jest wersja elektroniczna publikowana na platformie Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego.

3. GLOTTODYDAKTYCZNA WSPÓLNOTA DYSKURSYWNA ZOBRAZOWANA NA ŁAMACH „KSZTAŁCENIA POLONISTYCZNEGO CUDZOZIEMCÓW”

Przeprowadzona powyżej analiza zawartości obrazuje zainteresowania badawcze glottodydaktyków publikujących swoje prace w KPC, poczynając od schyłku lat 80. XX stulecia, aż do dzisiaj. W poszczególnych tomach KPC zostały uchwycone, jak w zatrzymanych klatkach filmu, fazy rozwoju glottodydaktyki polonistycznej jako dziedziny badawczej i praktycznej.

Tak więc, w początkowych tomach KPC pojawiają przede wszystkim artykuły z zakresu glottometryki, jak też analizy językowe, których celem było uzgodnienie programów nauczania języka polskiego ogólnego i specjalistycznego. Wiele prac zawartych w tych tomach mieści się w ramach językoznawstwa opisowego, choć we wczesnych tomach pojawiają się także prace o innym charakterze (np. analizy sposobów werbalnego i niewerbalnego komunikowania się cudzoziemców). Duża liczba artykułów z wczesnego okresu to prace o charakterze kontrastywnym, później pojawiają się artykuły reprezentujące tzw. analizę błędów. W tomach publikowanych od końca lat 90., pojawia się coraz więcej prac analizujących zagadnienia

kulturowe i socjokulturowe; nie brak nowych tendencji – analiz zawartości podręczników (w tym analiz ideologii), analiz dyskursu, opisu językowych obrazów świata, wieloaspektowych analiz tekstologicznych. W nowszych tomach podejmowane są często zagadnienia związane z użyciem mediów. W żadnym z tomów nie pomija się zagadnień metodycznych – widać zainteresowanie glottodydaktyków podejściem komunikacyjnym, lingwakulturowym, socjokulturowym i interkulturowym, zadaniowym, a w ostatnich latach – chęcią dostosowania standardów nauczania jppo w Polsce do standardów europejskich. Po 2004 r. (data pierwszego egzaminu certyfikowanego z jppo) pojawiają się artykuły dotyczące różnych aspektów certyfikacji (szerzej: ewaluacji osiągnięć uczących się jppo).

Analiza zawartości KPC pozwala nam zaobserwować umiędzynarodowienie dyskusji glottodydaktycznej, co miało miejsce już na początku lat 90. XX stulecia. Stało się tak przede wszystkim dzięki coraz częściej organizowanym specjalistycznym konferencjom naukowym. Spotykali się na nich glottodydaktycy polonistyczni krajowi i zagraniczni; następowała wymiana myśli naukowej – badacze mieli okazję poznać warunki pracy w pokrewnych ośrodkach dydaktycznych.

Wgląd do tomów KPC pozwala także zaobserwować indywidualny rozwój poszczególnych badaczy (niektórzy z nich są naukowcami powszechnie znanymi dziś w środowisku glottodydaktycznym), jak też narodziny nowego pokolenia specjalistów zainteresowanych badaniem zagadnień nauczania kultury polskiej i jppo. Ci ostatni chętnie korzystają z dorobku przedstawicieli starszego pokolenia, zostawiając jednocześnie na łamach czasopisma naukowego ślad własnej refleksji naukowej.

Ta wymiana pokoleniowa – obecność co najmniej trzech pokoleń na łamach „Kształcenia Polonistycznego Cudzoziemców” – i coraz większe zainteresowanie tą dziedziną badaczy bardzo młodych, dopiero rozpoczynających karierę akademicką, świadczy o tym, że glottodydaktyka polonistyczna jest prężnie rozwijającą się dziedziną naukową.

BIBLIOGRAFIA

- Grabias S., 1994, *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin.
- Hymes D., 1974, *Foundations in sociolinguistics: an ethnographic approach*, Philadelphia.
- Lewandowski J., 1987, *Wstęp*, „Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, *Studia i materiały*, red. J. Mączyński, J. Michowicz.
- Miodunka W., 1993, *Programy nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków.
- Swales J. M., 1990, *Genre analysis. English in academic and research settings*, Cambridge.
- Pfeiffer W., 2001, *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*, Poznań.
- Wielkiewicz-Jałmużna D., 2008, *Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1952–2002*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 15.
- Zarzycka G., 2000, *Dialog międzykulturowy. Teoria oraz opis komunikowania się cudzoziemców przyswajających język polski*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 11.

Grażyna Zarzycka

**THE CHARACTERISTICS OF A SCIENTIFIC DISCOURSE CONDUCTED
IN “STUDIES IN TEACHING POLISH TO FOREIGNERS” IN 1987–2013**

Keywords: teaching Polish as a foreign language, discourse community, scientific discourse on teaching Polish as a foreign language, “Studies in Teaching Polish to Foreigners”

Summary. In the first part of the article, the author defines discourse community and characterizes the discourse community of teachers of Polish as a foreign language. She considers the goals and communication mechanisms within this group, the means of communication (speech genres) and the rituals of including and excluding the community members. In the second part of the article, the author expressed the opinion that a scientific periodical is a tool which unites the scientific (academic) community and stimulates its development. She illustrates the process of shaping the discourse community of teachers of Polish as a foreign language with scientific discourse in ‘Acta Universitatis Lodzianis. Studies in Teaching Polish to Foreigners’, the oldest scientific forum dealing with the issues in teaching and learning Polish as a foreign language.